

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku

– Wydział Instrumentalny –

Aldona Cisewska

**Estetyka XVIII-wiecznej gry skrzypcowej i przedstawienie kameralistyki
„haydnowskiej” na przykładzie kwartetów KV 465 i KV 575
Wolfganga Amadeusza Mozarta**

Promotor: prof. AM w Bydgoszczy Irena Żarnowska-Kuszevska

Kwartet smyczkowy, jako forma muzyczna, został ustanowiony przez kompozytorów epoki klasycznej. W bogatym pejzażu muzyki instrumentalnej II połowy XVIII wieku stał się najbardziej popularną na salonach arystokracji formą muzykowania kameralnego. Za największego reformatora tego gatunku uważa się oczywiście Josepha Haydna, który stworzył podwaliny dla kwartetów XIX-wiecznych. Mozart, którego Haydn uważał „za największego kompozytora, jakiego znał osobiście lub z imienia”, godnie podjął dzieło.

Kwartety smyczkowe KV 465 i KV 575, stanowiły inspirację do rozważań na temat estetyki muzycznej kwartetu i roli skrzypiec w jej kształtowaniu. Na podstawie źródeł i opracowań historycznych wiadomo, że kompozycje KV 465 i KV 575 powstały w czasie, kiedy kwartet smyczkowy przechodził istotne przeobrażenia.

Praca została podzielona na dwa rozdziały. **Rozdział pierwszy** zajmuje się określeniem istoty owych przemian, poprzez przedstawienie rekonesansu historyczno-stylistycznego, w którym kwartet smyczkowy odgrywa pierwszoplanową rolę. Ewolucja kwartetu oznaczała bowiem zmianę jego funkcji społecznej z muzyki użytkowej na sztukę autonomiczną i koncertową. Poza tym istotne stało się przypomnienie historycznej zmiany ról poszczególnych instrumentów w budowaniu muzycznego dyskursu (**1.1.2. Ewolucja kwartetu smyczkowego**). To ostatnie zagadnienie jest szczególnie ważne dla sfery wykonawczej, dla zrozumienia roli instrumentalisty w dojrzałych kwartetach Mozarta, ale i w innych kompozycjach klasyków, czyli utworach, w których nie mamy już jedynie do czynienia z wirtuozowskim popisem pierwszych skrzypiec, lecz ważny staje się dyskurs.

Rozdział drugi przedstawia określenie estetyki omawianych kompozycji. Zasadne stało się tu sięgnięcie do kilku ważnych kontekstów stylistycznych dzieł. Kwartet KV 465 to część cyklu utworów poświęconych Josephowi Haydnowi, co skłania do skojarzeń z reformatorskimi kwartetami twórcy *Stworzenia świata* (**Rozdział II 2.1.1. Asocjacje stylistyczne z kwartetami Haydna**). Kwartet KV 575 natomiast, chociaż także nie wolny od stylistycznych powiązań ze stylem Haydnowskim, wykazuje jednak pewne związki

z ośrodkiem berlińskim, co uwidacznia się w wirtuozowskim potraktowaniu wiolonczeli (**Rozdział II. 2.1.2 Kontekst niemiecki kwartetu KV 575**).

Mozart uchodził za wirtuoza fortepianu, a skrzypce nie były dla Wolfganga Amadeusza najważniejszym medium instrumentalnym, ani najbardziej naturalnym dla niego środkiem artystycznej ekspresji. Jednak estetyka XVIII-wiecznej gry skrzypcowej, której kanon określił Leopold Mozart w *Gruntownej szkole skrzypcowej*, odegrała istotną rolę w kształtowaniu materii dźwiękowej dojrzałych kompozycji kameralnych Wolfganga. Dlatego po określeniu „Haydnowskich” proveniencji kwartetów Mozarta najważniejszym zamierzeniem badawczym stało się zaobserwowanie zastosowań reguł *Gruntownej szkoły* w wybranych kompozycjach Wolfganga Amadeusza (**2.2 Kwartety: KV 465 i 575 a XVIII-wieczna praktyka wykonawcza**). Zasady przedstawione w *Gruntownej szkole* przez Leopolda mają dla współczesności kapitalne znaczenie, ponieważ pochodzą z dokumentu o rzadkiej w XVIII-wiecznym piśmiennictwie tematyce: refleksji estetyczno-muzycznej. Stanowi świadectwo wielu panujących wówczas reguł, które dla Wolfganga mogły być zupełnie naturalne. Niemal nieświadomie zatem musiały ukształtować jego estetykę, która dochodziła do głosu nawet w dojrzałych kompozycjach.

Cel pracy, czyli scharakteryzowanie estetyki kwartetów KV 465 i KV 575 został osiągnięty po pierwsze poprzez określenie kontekstu oraz ogólnych przemian kameralistyki tego czasu (lata osiemdziesiąte XVIII wieku), po drugie zaś, przez opisanie obowiązujących wówczas reguł indywidualnego wydobywania dźwięku na instrumencie smyczkowym. Te dwie perspektywy przedstawiają idiom stylistyczny Mozartowskiej kameralistyki, który w dużej mierze określa estetyka gry skrzypcowej ojca.

Dla muzyka wykonującego kwartety Mozarta istotna winna być zarówno estetyka brzmienia własnego instrumentu, jak i świadomość jego roli w zespole.

Do pracy dołączona jest płyta CD zawierająca nagrania następujących utworów:

W. A. Mozart – Kwartet C – dur KV 465

W. A. Mozart – Kwartet D – dur KV 575

w wykonaniu: Paderewski Kwartet w składzie:

Aldona Cisewska- I skrzypce

Marcin Pawełczyk- II skrzypce

Zbigniew Milewski- altówka

Maciej Kamrowski- wiolonczela